
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2016 (год. XXV), ISSN 2367-8585

НОВ ТРУД, ПРЕДНАЗНАЧЕН ЗА БЪЛГАРИ, ИЗУЧАВАЩИ СЛОВАШКИ ЕЗИК

A NEW STUDY FOR BULGARIAN STUDENTS OF THE SLOVAK LANGUAGE

Даниела Константинова. Падежите в словашкия език (с оглед на преподаването им на българи), Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, 2015, 170 с.

Даниела Константинова е първият дипломирал се словакист със защитена дисертация в България и това определя силната ѝ мотивация да работи и да се развива в придобитата специалност. Изследователските ѝ интереси формират няколко тематични области, които показват цялостното ѝ изграждане и като изследовател, и като преподавател с приноси чрез издания, необходими за учебния процес. Въпреки присъствието на словашкия език в университетското образование в България, преподавателите словакисти се броят на пръсти: във Великотърновския университет лекторът по словашки език функционира повече от 35 години, а във Факултета по славянски филологии на Софийския университет, като продължение на лектората по словашки език и култура, малко повече от 20 години се развива словакистиката като първа специалност. Това обстоятелство е функция и на сравнително ограничени брой студенти, и на възможностите за професионална реализация на абсолвентите.

Научно-приложните публикации на Даниела Константинова може да се обособят като съществена нейна характеристика и чрез труда *Падежите в словашкия език (с оглед на преподаването им на българи)*. Учебникът е предназначен за лица, изучаващи словашки

език с български като първи език. Авторката се е насочила към тази проблематика поради важната структурна разлика между двата езика, състояща се в генеалогичното падежно наследство на словашкия език (обвързано с праславянската езикова еволюция) – срещу българския като език, който е елиминирал падежните парадигми за изразяване на същите отношения и е еволюирал до предложно-аналитично граматично изразяване. Д. Константинова съзнателно избягва теоретичното задълбочаване (в смисъл на пространно отразяване на теории за падежите, философски и логико-структурни интерпретации), тъй като опитът ѝ я води към систематизацията на разгърнатата падежна система на словашкия език в нейната цялост от гледна точка именно на непознаващия за какво и как се употребяват падежите.

В Увода, освен краткото и стегнато пояснение за същината на падежната система в теоретичен план, се посочва, че ползването на учебника-монография предполага определено основно ниво на владеене на словашкия език (A2). Може би чисто техническото изпълнение би трябвало да отчете психолингвистичната страна на познанието за падежите на ползвател с компетентност A2, а таблиците с всички видове именни парадигми, които са подадени като приложение в края, е могло да се поставят още в началото на книжното тяло. Всеки падеж (общо 6 за словашкия език и с остатъци от вокатив) е подаден в самостоятелно обособен раздел. Структурата на всеки раздел на труда е следната: обяснения за употребата на съответния падеж в синтактичната структура, в системата от номинации/назовавания, семантични употреби (където има такива, изразявани чрез падежни флексии), императивни напомнания (с бележката *запомнете!*), примери и въпроси към тях и на двата езика. Подават се всички именни категории: съществителни, прилагателни, числителни имена, местоимения; обособяват се родовите разлики, единствено и множествено число, одушевени и неодушевени съществителни имена и разлики в окончанията в мъжки род, вкл. омоними на базата на одушевлено – неодушевлено име (сравни в бълг. *носач/лице – носач/предмет*). Естеството на учебника изисква немалък дял приложени таблици и съкращения (някои биха могли да се

разгърнат с цел облекчаване на възприятието, напр. *особености на същ. от м.р. в И.П. мн.ч.*).

В труда няма разгърнати пояснения за особеностите на категорията одушевеност – неодушевеност в словашкия език, съпоставена с българския, накратко е дадена информация за т. нар. ритмичен закон (с. 29) поради заявеното изискване да се познава словашки език на ниво А2. Предпоства се, че в процеса на началното обучение тези знания, както и основна социокултурна информация, са придобити. Добри попадения са напомнянията за „предпочитанията“ в езика, вкл. и препоръки как се превежда на български при конкуренция на повече от една форма за изразяване. Така например при притежание водеща е употребата на генитив пред притежателните прилагателни, докато в български е предложната употреба с *на*: *чантата на сестра ми* вм. *сестрината чанта*. Към всеки падеж и към всяка негова употреба са предложени разнообразни примери, илюстриращи продуктивното правило и изключенията.

Изобилието от въпросителни формули към всяка конкретна употреба според мен помага за индиректното развитие на комуникативните способности на ползващите тази книга поради високата фреквентност на въпросите в устната комуникация. И тъй като абстрактното познаване на граматичната употреба не е възможно без нейната контекстуалност и ситуативност, където е нужно и важно авторката подава сравнения с българския за употреби в конкретни комуникативно-тематични области – напр. на стр. 95: ***Запомнете!*** *В словашки език няма глагол ‘честитя’. За тази цел се употребяват blahoželat’ k (gratulovat’ k) и формата за Д.П. на същ. име...* Още един плюс към обясненията са бележките, в които се подсеща, че на български език конкретна словашка местоименна употреба се превежда с удвояване на допълнението – т.е. вметват се конкретни съпоставителни елементи (напр. бел. 3/102, бел 1/108). Изобщо, не са малко местата, където се напомня как трябва да се преведе дадена граматическа употреба или в кои стилистично маркирани текстове може да се срещне тя (с. 109: пример за рядка употреба на стария предлог *skrz*). Поместената в края на труда библиография е ориентирана и съобразена с целите му. За в бъдеще бих препоръчала на Д. Константинова чрез аналогична методическа работа да се

посвети на специфични интерференции между славянски езици, напр. предложни, синтагматични и словоредни, т.е. колокационни размивания тогава, когато е в „обращение“ еднакъв инвентар на близкородствени езици.

И тази работа на Д. Константинова е преминала през погледа на колеги от словашки академични институции и така продължава практиката ѝ от другите съавторски дидактични издания – всичко, което е свързано със словакистичната проблематика в съпоставителен план, да се огледа от колкото се може повече страни. Досега тя има в актива си съавторство на един учебник по практически словашки език за ниво Б2 (Д. Константинова, К. Седлакова. *SLOVENČINA PRE BULHAROV – pre pokročilých*, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2005; преизд. 2006) и един учебен речник (К. Седлакова, Д. Константинова. *Българско-словашки разговорник*, Издателство „Грамма“, 2006). Посочените заглавия се приемат у нас като важни компоненти на учебния процес по език, за който до неотдавна имаше дефицит на учебници и съпътстващи помагала. Тук е мястото да се подчертае доброто партньорство с колегиума по словакистика на Софийския университет и с допълващите се взаимно планове за съставителство на учебна и помощна литература.

Ценка Иванова¹

¹ **Ценка Иванова** (Cenka Ivanova) – проф. д-р, ръководител на катедра „Славистика“, декан на Филологически факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, c.ivanova@uni-vt.bg